

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

2. Behelzende enige voorname gronden en nodige besturingen en waarschuwingen, om de weg te openen tot een rechte zelfbeproeving.

Gelijk de Heere oudtijds het manna overvloedig liet regenen in de woestijn voor de kinderen van Israël, ten einde zij geen gebrek zouden hebben aan lichamelijk voedsel, alzo verzorgt Hij Zijn volk nu ook dagelijks op een milde wijze van dat dierbare zielenvoedsel van Zijn Woord, dat stellende voor hun ogen en brengende nabij aan hun mond in de dierbare instelling van het Heilige Avondmaal, waarvan zij het voordelig gebruik, door Zijn goedertierenheid, nog ongehinderd kunnen en mogen genieten. Want wat zijn er toch in de gestelozende en onvruchtbare tijd, welke wij nu, helaas, beleven, nog niet al menigvuldige middelen en toeleidende wegen van de barmhartige hemelse Vader, voor ons allen in het algemeen, en voor een ieder in 't bijzonder, om ons te brengen tot een geestelijke en zielzaligende kennis en betrachting van de waarheid, die in Jezus is?

Om van Zijn andere instellingen, welke wij dagelijks mogen genieten, hier nu niet te spreken, wat zendt de Heere Zijn kerk in Nederland, door Zijn genadige besturing, niet van alle kanten nog vele nuttige Godgeleerde werken en Evangelische schriften toe, ten einde door middel van dezelve haar kennis, geloof en Godzaligheid alleszins te bevorderen? Deze zijn als gezonde wateren, welke komen vlieten tot voor onze legerplaatsen, uit de zuivere bronnen en fonteinen van Zijn allerheiligst Woord, om hetwelk te beter te verstaan, te vaster te geloven en te naarstiger te gebruiken, ons die geestelijke hulpmiddelen grotelijks zouden dienen, indien wij ze, met de behulpzame kracht en zegen van de Geest, daartoe maar behoorlijk wisten aan te leggen, gelijk de vrome christenen altijd plegen te doen.

Wel mag hier dan ook gezegd worden, dat de Heere nog de tafel toericht voor ons aangezicht, en dat onze beker overvloeiende is, Ps. 23:5. Want gelijk op een rijke tafel allerlei spijzen en gerechten gevonden worden, ten einde een ieder van hen, die aangezeten zijn, dezelve mag nemen, naardat zijn smaak en begeerte hem doen verkiezen, niet anders handelt Christus, die Verzorger van Zijn huis en kerk, ook nog met ons. Hij stelt menigerlei volle schotels en gerechten van de dierbare geestelijke spijs van het Woord en van de rijke beloften des Evangelies dagelijks voor ons aangezicht, en nodigt ons om daarvan te eten tot onze verzadiging, en om een nuttige spijs te verkiezen, naar onze bijzondere smaak, gelegenheid en staat.

Wat is dit niet een zeer grote genade en goedertierenheid van de Heere! En hoe moesten zij, die aldus door Hem gevoed en verzorgd worden, en aan wie een ruime aanbieding van de Geest gedaan wordt, hier dan ook niet uitgaan, en toenemen als mestkalveren, Mal. 4:2. Wat moest een ieder hier dan niet

dagelijks opwassen in de genade en kennis zijns Heere en Zaligmaker Jezus Christus, indien zijn belijdenis van Hem anders maar waarlijk oprecht is? 2 Petrus 3:18. Immers zodanig behoorde de vrucht te zijn, welke Christus nu moest trekken van zo een volheid van arbeid en genademiddelen, als Hij nog aanhoudt aan ons te besteden. Wij moesten in kennis, geloof, liefde, hoop, lijdzaamheid, zelfverzaking, hemelsgezindheid en allerlei vruchten van heiligmaking nu zeer vol en overvloedig voor Hem gevonden worden, indien wij aan Zijn ontfermende goedertierenheid en verdraagzaamheid over ons enigszins zouden beantwoorden. Ja, wij moesten, door Zijn genade, reeds een aanmerkelijke vordering bekomen hebben in het geestelijke leven, en een ieder van ons moest voor Zijn aangezicht, in Zijn voorhoven, nu immers weelderig groeien als een palmboom, en wassen als een cederboom op Libanon, Ps. 92:13.

Dan, helaas! het ziet er nu met ons hier in Nederland al geheel anders uit. Nooit was er mogelijk van onze gezegende Reformatie af, een geestelozer en onvruchtbaarder tijd, als welken wij thans beleven. Ons gereformeerd christendom is hedendaags, onder het helder schijnend licht van het Evangelie, tot zo een droevig en dodelijk verval gekomen, dat degenen, die ogen hebben om er nog iets van te zien, niet anders kunnen doen dan daar bitterlijk over treuren. Wij hebben daarvan bij andere gelegenheden omstandiger gehandeld. Want het heeft toch allang reeds alzo op ons gemoed gelegen, dat het waarlijk de plicht is van ieder openbaar dienaar van onze Heere Jezus Christus, in een tijd van zo groot en droevig verval der kerk, om naar de kracht en genade welke God hem verleent, getrouwelijk te arbeiden, dat hij nog iets mocht toebrengen tot aanwijzing van onze ellendige staat en tot wederoprichting van hetgeen nu zo jammerlijk onder ons vervallen is, met des hemels zegen. En God is machtig genoeg, om ook het allergeeringste middel en de zwakste pogingen van Zijn arme knechten, op de een of andere wijze, hiertoe nog enigszins dienstig en nuttig te kunnen maken. O, als het Hem alleen maar behagen zal, zo zal dan niets voor Hem te zwak of te gering zijn. Wanneer het anders maar bekwapelijk in een weg van ordentelijke stichting wordt in 't werk gesteld, en met een ware ootmoedigheid, door Zijne genadige hulp, daarheen aangewend wordt. Hij geeft ons Zelf hiertoe menigvuldige aanmoedigingen in Zijne dierbare beloften, en Hij wil, dat wij altijd Zijn waarachtig Woord geloven zullen, waarin Hij ons verzekerd heeft, dat Hij met ons is al de dagen, tot aan de voleindiging der wereld, Matth. 28:20. Wie zou dan nu moedeloos daarbij gaan neerzitten, nadat wij deze vaste belofte van onze Heere Jezus Christus ontvangen hebben? En ziet, Hij is immers de Waarheid Zelve, Joh. 14:6. De getrouwe Getuige, Openb. 1:5. Daar is geen bedrog in Zijn mond gevonden, 1 Petrus 2:22. Een enkel woord van Zijne lippen is veel vaster, veel bestendiger en veel onwankelbaarder, dan het gehele gebouw van hemel en aarde, hoe sterk dat ook mag gegrondvest zijn.

En indien het deze wijze Heere al eens somtijds niet behagen mocht, de geringe arbeid van Zijn knechten alzo te zegenen en voorspoedig te. maken, als wel hun hartelijke zucht, verlangen en smekingen datzelfde begeren zouden, zo kunnen zij dan nochtans zichzelf volkomen verzekerd houden, dat Hij hun arme pogingen tot voorstand van Zijn heilige Naam en zaak, toch aanzien zal met een goedgunstig oog en dat Hij die, uit Zijn volle en algenoegzame genade, ook rijkelijk genoeg aan hen zal vergelden. Indien al niet naar de dadelijke vrucht, die er van gekomen is, als welke toch alleen staat ter zijner soevereine bestelling, nochtans naar hun goede wil en ijver voor Zijn dienst, en naar de mate van hun gelovige en standvastige aankleving aan Zijn belofte.

Onze gezegende Heere en Meester, Jezus Christus Zelf heeft, toen Hij bij ons omwandelde hier op aarde, onder het Joodse volk, in een zeer diep vervallen en bedorven tijd, van Zijn overvloedige Goddelijke arbeid ook maar een geringe vrucht gezien. Hij bracht Zelf uit zoveel volk, dat Hem dagelijks hoorde, en dat Zijn wonderwerken mocht genieten en aanschouwen, maar een onnozel klein kuddeke toe, hetwelk zeer veracht was in de wereld, Luc. 12:32. En een groter blijk van de verdorvenheid van de Joden, en van de dienst van de Zaligmaker onder hen, kon er immers niet zijn, dat zij Hem, de Heere der heerlijkheid, even om de waarheid en Goddelijkheid van Zijn leer, en om

Zijn getrouwe ijver tot reformatie van hun vervallen kerk en godsdienst, na een onophoudelijke lastering en boze tegenstand en vervolging, nog eindelijk gekruist hebben.

Echter heeft die heilige Knecht des Heeren daarom in het minst niets van Zijn dienst en arbeid achtergelaten, tot uitbreiding van het hemelse koninkrijk; maar Hij is immers, ons tot een voorbeeld, volstandig daarin voorgedaan, tot aan het einde van Zijn leven toe, en heeft de zaken aan God Zijn Vader, met een stil, ootmoedig vertrouwen, geheel aanbevolen, voor zeker houdende, dat Hij Hem beide, Zijn arbeid en Zijn lijden, zeer overvloedig zou belonen. Hij stelde Zich ten enenmale hiermee gerust, dat, hoezeer Hij ook al te vergeefs mocht gearbeid, en Zijn kracht onnuttelijk en ijdelijk toegebracht hebben, nochtans Zijn recht gewisselijk bij de Heere, en Zijn werkloon bij Zijn God was, Jes. 49:4.

Wat een zonderlinge grond van bemoediging, van vertroosting en versterking ligt er dan niet in dit hoogwaardige en Goddelijke voorbeeld voor alle gaarne getrouwe dienaren van het heilig Evangelie, het mag dan met hun geringe pogingen, in de wereld gaan en uitvallen, zoals het mocht!

Laten zij hier maar met de Cherubim steeds hun aangezichten neigen tot dit Verzoendeksel, en hun ogen gewennen, om te zien op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs Jezus, dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande heeft veracht, en is gezeten aan de rechterhand des Troons Gods, Hebr. 12:2. Laten zij zich altijd troosten door Zijn genade, dat, als zij met hun kleine arbeid al somtijds geen grote of aanmerkelijke vrucht onder de mensen mochten doen, dezelve dan nochtans voor Gods heilig aangezicht blijft liggen, tot een gedachtenis van hun oprechte liefde in, en verbintenis aan de liefde van Christus en van Zijn kerk. De Heere zal Zijn wijze en eeuwige raad toch wel uitvoeren, het is niet onze, maar Zijne eigen zaak, welke Hij niet zal laten varen, al dunkt het ons ook, dat die verloren gaat. Gelijk de land- of akkerman zijn kostelijk zaad uitstrooit, op het omgeploegde veld, en dat lankmoedig verwacht, tot dat het de vroege en spade regen zal ontvangen hebben en de milddadige Voorzienigheid hem eens een rijke oogst zal doen inzamelen in zijn schuren, also moeten wij arme dienaren van de Heere Jezus Christus ook handelen. Wij moeten maar het zaad van het Woord, dat wij in onze schoot dragen, allerwege uitstrooien op de akker, en zaaien, terwijl het de bekwame tijd is. En dan moeten wij voorts met nederige lankmoedigheid op de Heere blijven wachten, die het geplante en het nat gemaakte alleen den wasdom kan geven.

Het is onder een gemoedelijke indruk van dusdanige opmerking, dat wij nu een aanvang mogen maken met dit gewichtig traktaat, waarin wij, met de genadige bijstand en besturing van de Heilige Geest, het Christenvolk in Nederland graag wensten enige goede onderrichtingen aan de hand te geven omtrent het behoorlijk aanleggen en voorspoedig waarnemen van de voorname plicht van getrouwe zelfbeproeving, hoe toch een ieder mens zijn eeuwige staat grondig zal onderzoeken en toetsen aan de Goddelijke en onfeilbare toetssteen van de heilige Evangeliewaarheid, welke ons geopenbaard is in het eeuwigblijvende Woord, dat God aan Zijn kerk hier op aarde heeft ter hand gesteld. Die zuivere, hemelse Waarheid, ingegeven door de Heilige Geest, is toch de enige Canon, of het vast en onveranderlijk richtsnoer, voor het ware Christengeloof; en daarom ook: *zo velen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods*, Gal. 6:15. Dit zal wel ieder zo in het algemeen geredelijk toestemmen, aangezien toch het christendom enkel rust op zodanige belijdenis. Doch het komt hier voornamelijk aan op het bijzondere verstand en de formele uitlegging van de rechte zin van het Goddelijke Woord. Wie zal niet enige kennis hebben van de grote moeiten en beroeringen, welke het voorheen gebaard heeft in de Gereformeerde kerk, eer men het onder de genadige zegen van de Allerhoogste zover heeft mogen brengen, dat men de heilige leer en waarheid van het Evangelie grondig heeft kunnen vaststellen en bepalen, door middel van zekere Formulieren of Schriftmatige canons van de leer, naar welke het Goddelijk Woord hoofdzakelijk onder ons, altijd zou verstaan en uitgelegd worden? En zo zal het er bij ons Gereformeerden dan nu maar alleen op aankomen, dat wij die beproefde regels en vaststellingen van onze vaderen, gelijk die ordentelijk door ons aangenomen zijn, ook nauwkeurig altijd volgen, en dat wij van dezelve in het

minste niet afwijken, ter rechter- of ter linkerzijde. Zo lang toch zullen wij de zuivere leer van de waarheid maar getrouw kunnen bewaren, als wij ons zorgvuldig houden aan de oude paden en aan de rechtzinnige bepalingen van de leer, welke daar voor ons gemaakt zijn.

Daarentegen zo veel als wij van dezelve maar slechts mochten afgaan op enigerhande wijze (hetzij met direct te verwerpen of met meer bedekt een andere zin en uitlegging aan die vastgestelde bepalingen te geven, strijdig aan derzelver duidelijke zin en met de eenvoudige en rechte uitlegging, welke men in onze kerk altijd van de beginne aan, aan dezelve placht te geven), zoveel moeten wij ook noodzakelijk ongevoelig verliezen van de heilige waarheid van de Geest zelf. Wij moeten dan voorzeker onze aangenomen en ondertekende leerregels en kerkelijke Formulieren (welker deugdelijke rechtzinnigheid, gelijk een zeer helder licht, altijd onder ons geschenen heeft), eenvoudig en stipt volgen. Indien wij anders onze eigen gereformeerde waarheid hoog achten en die begeren te houden als de allerdierbaarste schat, waarmee God ons zo genadig heeft willen verrijken boven een ongelukkig dwalend volk, dat Zijn heilige wegen niet mag kennen, maar hetwelk dus jammerlijk door de satan misleid wordt, dat zij afgegaan zijn van de zuivere leer van het Evangelie tot de stinkende kanalen en modderpoelen van allerlei valse en onGoddelijke leringen, waardoor zij de waarheid geheel bedorven hebben, tot hun eigen dodelijk zielsbederf.

Van het onderscheid tussen het zaligmakend- en het tijdgeloof

Het zal aan niemand, die maar enige grondige kennis en ervarenheid bekomen heeft in de zaken van onze heilige Gereformeerde leer, onbekend zijn, hoe wij altijd met grote ernst hebben beweerd en staande gehouden tegen de Pelagiaanse partij, dat er eigenlijk een tweeërlei werk, gave, genade of geloof van de Geest in de kerk altijd plaats heeft; een *algemeen werk*, hetwelk ook sommige tijdgelovigen en verworpenen, zelfs wel eens in een hoge trap ontvangen en bezitten, en een *zaligmakend*, dat maar alleen is voor de ware uitverkorenen en gelovigen, en dat dit tweeërlei werk of genade van de Geest, allerwezenlijkst van elkaar onderscheiden is, zover zelfs, dat men door het ene zeker zalig en behouden wordt in de Heere Jezus Christus, terwijl men toch met het andere eeuwig moet verloren gaan, en maar alleen een des te zwaarder en verschrikkelijker verdoemenis bekomt. Van hoe groot gewicht en aangelegenheid het nu is, dat men het waarachtige onderscheid tussen beide enigszins wel en grondig kent, zulks zal ieder gemakkelijk bemerken, die slechts een weinig geoefend is in de heilige zaken van het christendom. Gelijk er ons, zelfs in de algemene en stoffelijke dingen bijzonder veel aan gelegen is, het ware van het valse behoorlijk te onderscheiden, opdat wij niet gemakkelijk misleid en bedrogen worden, zo heeft dit dan immers veel meer plaats in de zaken van God en het wel en wee van onze onsterfelijke zielen. Wie moet toch niet bekennen, dat het zeker een stuk van de hoogste aangelegenheid en noodzakelijkheid is voor ieder mens in het behoorlijk onderzoeken van de staat van zijn gemoed, dat hij, volgens het duidelijk onderwijs van het Goddelijke Woord, wel grondig acht geeft en verstaat wat er zij van de algemene werkingen van de Geest, waarmee men eeuwig verloren gaat, en van de heilige en zaligmakende, waardoor men alleen behouden wordt!

Zal ook iemand ooit in staat zijn, om een behoorlijk onderzoek te kunnen doen naar zijn eigen ziel of om anderen enigszins tot besturing te zijn, indien hij slechts alleen in de ware leer van Gods Woord, belangende dit voorname stuk, onkundig bevonden wordt?

Naardien wij dan het voornemen hebben om van de ware zelfbeproeving wat nader te handelen, zo achten wij het tot een grond of aanleiding voor dit ons werk noodzakelijk, dat wij hier de zuivere Gereformeerde leer van onze kerk aangaande het onderscheid tussen het ware en het tijdgeloof, of tussen de zaligmakende en algemene werkingen van de Geest eerst eens duidelijk in het licht stellen. Want naardien wij van dat wezenlijke onderscheid in het vervolg telkens gebruik zullen moeten maken en wij alle zaken in dat zuivere geestelijke licht zullen moeten verhandelen, scheidende het ware en het

valse werk van de Geest, overal nauwkeurig van een, zo dient iedereen hier dan vooraf wel een weinig grondig onderwezen te zijn, hoe het in deze eigenlijk staat met onze Gereformeerde waarheid. Wij vinden haar aldus kort voorgesteld en aangewezen in **de Canons of artikelen van de leer van de Nationale Synode**, gehouden Anno 1618 en 1619. Hoofdstuk 3 en 4, van 's mensen verdorvenheid enz. Art. 9.

"Dat er velen door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan ligt de schuld niet in het evangelie, noch in Christus, door het evangelie aangeboden zijnde, noch in God, die door het Evangelie roept, en zelfs ook dien Hij roept, verscheidene gaven mededeelt; maar in degenen die geroepen worden, van dewelke sommigen zorgeloos zijnde, het woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan, maar niet in het binnenste huns harten, en daarom is 't, dat zij na een verdwijnende blijdschap van het tijdelijke geloof, wederom terugwijken, anderen verstikken het zaad des Woords door de doornen der zorgvuldigheden en wellusten der wereld, en brengen geen vrucht voort, hetwelk onze Zaligmaker leert in de gelijkenis van het zaad."

Hier hebben wij bijzonder twee zaken in acht te nemen.

- (1) Wat er gezegd wordt, dat God aan degenen, die Hij uiterlijk roept door het Evangelie, doch die nochtans niet komen of waarlijk bekeerd worden, verscheiden gaven meedeelt, door welke de algemene gaven of werkingen van de Geest verstaan worden, die verscheiden zijn en van allerlei soort en hoedanigheid, maar welke algemene gaven des Geestes toch niet genoegzaam zijn tot een waarachtige bekering des mensen, en dus ook niet tot de zaligheid, al zijn die gaven ook al zeer verscheiden en menigerlei.
- (2) Dat er sommige mensen zijn, die uitwendig geroepen worden, door de bediening van het Evangelie, en die verscheidene gave des Geestes daarbij van God ontvangen, hierdoor wel zó ver gebracht worden, dat zij het Woord des levens aannemen, dat is hetzelfde met enige kennis, liefde, geloof, belijdenis, betrachtning en diergelijke, geredelijk komen te omhelzen, maar niet in het binnenste des harten, dat is, niet met een waar, inwendig, heilig en hartgrondig geloof, hetwelk diep in het binnenste des harten vast geworteld is, door de Heilige Geest, zo als de ware bekeerden dat Woord des levens aannemen, en zich datzelve gelovig, ter zaligheid toe-eigenen. Waaruit dan ook lichtelijk volgt, dat alle zulke geveinsde waan- en tijdgelovigen na een verdwijnende blijdschap van het tijdelijk geloof, wederom terug wijken. Hun geloof is niet meer dan een enkel tijdgeloof, hetwelk, wat het dan ook al mag schijnen, toch niet waarachtig, wezenlijk of bestendig is, maar ijdel en verdwijnend. Nochtans geeft het hun voor een tijd enige verkwikking en blijdschap, zij putten door dat tijdelijk geloof enige troost uit de beminnelijke beloften van het Evangelie, die van Christus, van de genade en van de zaligheid handelen, wanneer zij die belofte ook aannemen, en die zichzelf zonder grond maar los toe-eigenen. Doch het is de rechte zielheilgende blijdschap van het geloof niet, welke daar is in de ware kinderen Gods; het is maar een korte en verdwijnende blijdschap, niet vast geworteld in het hart; zij vergaat en verdwijnt eindelijk en houdt geheel op, en dan wijken die tijdgelovigen geleidelijk weer terug tot de wereld en de zonde, en blijven niet bestendig bij Christus tot het einde toe, gelijk de ware gelovigen doen, die nooit van Hem wederom gescheiden worden.

Dit is dan alzo een kort voorstel, of hoofdzakelijke uitdrukking van de Gereformeerde leer, betreffende dit gewichtige punt van het werk van de Geest, door de bediening van het Evangelie, welke waarachtige leer hier dus wordt bepaald en voorgesteld, tegen de ongezone leringen van de Pelagiaansgezinden. Deze lieden verwerpen wezenlijk en in de grond alle zodanig *onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene gaven des Geestes in de kerk*, en zij stellen geen andere, dan enkel algemene gaven en werkingen van de Geest, welke gelijkelijk en algemeen geschonken worden aan allen en een ieder van degenen, die onder de bediening van het Evangelie leven. Hun geheel valse en onGoddelijke leer rust daarop, dat er geen bijzonder en krachtdadig werk van de Geest is in de harten van de uitverkoren gelovigen, waarlijk en wezenlijk onderscheiden van het algemene werk van de Geest in de tijdgelovigen. Want met zulk wezenlijk onderscheid maar eens voor een ogenblik vast te stellen, gelijk

dat bij ons Gereformeerden als noodzakelijk wordt geleerd, moesten zij dan ook aanstonds met ons intreden in de waarachtige gronden van zulk onderscheid, zijnde de eeuwige vrijmachtige verkiezing en verwerping Gods, de dodelijke en volstrekte verdorvenheid des mensen, de leer der zuivere genade, enz.

Want zonder deze aaneengeschakelde vaste gronden kan er een zodanig wezenlijk onderscheid nimmermeer, voor een ommezien, gesteld worden.

Al wie dat onderscheid enkel maar wil stellen, die moet noodzakelijk aanstonds geheel vallen in het gehele grondwezen en vaste samenstel van onze heilige Gereformeerde waarheid: hij kan daar dan niet een ogenblik meer buiten blijven. Zo zeker is het, dat dit enkele onderscheid de gehele ziel en kracht betreft van de ware Christenleer. Hierom onderscheiden de voorstanders van het Pelagianisme dan ook het zaligmakend geloof niet wezenlijk van het tijdgeloof, dan enkel in de *bestendigheid* of duurzaamheid. Het is *bij hen wezenlijk* en in de grond een en hetzelfde geloof, doch aan het tijdgeloof ontbreekt de vaste bestendigheid, welke het zaligmakend geloof bezit. Het een is een duurzaam en aanhoudend, en het ander is een bezwijkend en vergankelijk geloof. Dit is het enige en geheel ware onderscheid tussen beide, volgens de Pelagiaanse gronden van de vrije wil van de mens, welke niet meer konden bestaan, als er maar alleen een wezenlijk en bijzonder onderscheid gesteld werd tussen het werk van de Geest in de ene en anderen mens, en mitsdien ook tussen het zaligmakend en het tijdgeloof. Dit verderfelijke Pelagiaans wangevoelen wordt daarom ook uitdrukkelijk veroordeeld en verworpen in de canons van onze leer, Hoofdst. 5, van de volharding der heiligen, onder de dwalingen, Art. 7, waar men het ook als een dwaling verworpen vindt, van die leren, dat het geloof dergenen, die maar voor een tijd geloven, van het rechtvaardigmakende en zaligmakende geloof niet verschilt, dan alleen in de gedurigheid, met bijvoeging van deze redenen: Want Christus Zelf, Matth. 13:20 en Luc. 8:13, en vervolgens, stelt merkkelijk daarbenevens, nog drieërlei onderscheid tussen degenen die maar voor een tijd geloven en de ware gelovigen, als Hij zegt: dat genen het zaad ontvangen in een steenachtige aarde, maar dezen in een goede aarde, of goed hart. Dat genen zonder wortel zijn, maar dezen een vaste wortel hebben. Dat genen vruchteloos zijn, maar dezen hun vrucht, in verscheiden mate, met standvastigheid of volständigkeit voortbrengen.

Dit, een korte aanwijzing en hoofdzakelijke bepaling zijnde van de leer der Gereformeerde kerk, belangende dit stuk, moeten wij haar verdere uitbreiding, benevens de gronden en redenen waarop die leer berust, nu verder naspeuren en samenbrengen uit de bijzondere *adviezen of oordelen* van de leden van de Nationale Synode. Welke adviezen ook bijzonder met dat inzicht zijn gedrukt en algemeen gemaakt, gelijk men dat kan zien uit de voorrede voor die gedrukte Synodale Handelingen, waar aan het einde wordt gezegd:

"Doch is goedgevonden bij deze acten ook te voegen, benevens andere Schriften aan deze Synode overhandigd, de oordelen zelve van al de godgeleerden over de vijf artikelen der Remonstranten, gelijk ze in de Synode voorgesteld zijn geweest; opdat de gereformeerde kerken klaarder zouden vernemen, op wat Schriftuurplaatsen en redenen de Canons zijn berustende.

Daar is geen twijfel, of de verstandige lezer zal in deze oordelen bevinden een gans wonderbaarlijk en volkomen akkoord. Indien het misschien iemand mocht schijnen, dat in enige mindere dingen enige verscheidenheid zoude voorvallen, zo zal dit zelfs een bewijs wezen, dat in deze vergadering de behoorlijke vrijheid van profeteren en van oordelen plaats gehad heeft; en niettemin, dat zij alle tezamen met eendrachtige stemmen geaccordeerd hebben in de leer, die in de Canons dezer Synode uitgedrukt staat, dewelke bij allen en een iegelijk, niet een enige uitgenomen zijnde, of zwaarigheid makende tot betuiging van eenstemmigheid, zijn ondertekend geweest.

Eindelijk worden alle gereformeerde kerken gebeden, dat zij deze rechtzinnige leer, uit Gods Woord verklaard en bevestigd, willen omhelzen, bewaren, voortplanten, en tot op de nakomelingen, ter ere Gods en tot troost en zaligheid der zielen, overleveren."

Hieruit kan men dan genoegzaam vernemen, welk gebruik men eigenlijk van die Synodale *adviezen of oordelen* bij ons te maken heeft. *Niet om straks uit een of ander particulier stuk van die oordelen een vast besluit te formeren omtrent onze aangenomen Gereformeerde leer, gelijk wel eens van minder ervarenen geschiedt, maar om altijd eerst de Canons zelf in te zien, welke uit die oordelen zijn genomen en samengesteld, en die ons de formele inhoud van de vastgestelde leer duidelijk en hoofdzakelijk aanwijzen.* Waarna men de bredere uitbreiding, verklaring en bevestiging van die leer dan verder in die verscheidene oordelen en in derzelver onderlinge en eendrachtige *samenstemming* moet zoeken.

En zo is deze dan de ware Gereformeerde leer van onze kerk, welke (om van de andere Formulieren of Symbolen, welke onze Confessie en Catechismus zijn, nu niet te spreken), in de Canons duidelijk genoemd, en substantieel beschreven en bepaald, en in Synodale oordelen nader uitgebreid en eendrachtig, met schriftuurlijke redenen bevestigd wordt.

Hierom zijn deze oordelen dan zekerlijk voor ons van een bijzondere dienst en aangelegenheid, tot verklaring en bevestiging van de leer welke in de Canons vervat is, waar nevens dezelve dan ook gevoegd, en aan de Gereformeerde kerken ter hand gesteld zijn, ten einde, om op die manier altijd bij haar te dienen als eerwaardige monumenten of gedenkstukken van onze kerkelijke leer. Zo lang dan beide de vastgestelde Formulieren en deze oordelen door ons in behoorlijke waarde en achting zullen gehouden worden, en men derzelver duidelijke zin niet listig zoekt te verdraaien en te veranderen, om die langzamerhand te schoeien op Pelagiaanse leest, zo zal men onder Gods genadige bijstand en zegen, een heimelijke toeleg tot ondermijning en omverwerping van onze heilige Gereformeerde grondleer nog zo gemakkelijk niet uitvoeren.

Maar indien wij (wat God altijd genadig wil verhoeden!) te eniger tijd eens zo droevig, verkeerd en ongelukkig, en zo trouweloos en verbasterd werden, dat wij onze eigen ondertekende formulieren, en die rechtzinnige oordelen, begonnen te verwaarlozen, en op enigerhande wijze aan sommigen de vrijheid lieten, om daar schadelijke bressen of scheuren in te maken, dan zal het gewis spoedig gedaan zijn met onze waarachtige gereformeerde leer.

Het is dan in ieder opzicht zeer te wensen, dat er van de Formulieren van de leer en van deze Synodale oordelen, die strekken tot bevestiging van een voornaam gedeelte derzelve, meer gebruik werd gemaakt door de leraren en lidmaten van onze kerk; en dat deze hooggewichtige Schriften, (welke naast, doch onder Gods heilig Woord, de voorrang voor alle andere, behoorden te hebben), door sommigen zo niet achter de bank geworpen werden, die dezelve nauwelijks zo veel waardig achten, van ze eens aandachtig in te zien. Daar zal mogelijk een aanmerkelijk aantal van onze lidmaten zijn, die de Dordtse Canons en oordelen, en misschien ook zelfs de Nederlandse Confessie of belijdenis, nog nooit onder hun ogen gehad hebben, laat staan, dat zij die gewichtige stukken naarstig gelezen en onderzocht hebben. En nochtans behoorden zij in alle Christelijke huisgezinnen zonder nalaten gedurig gelezen, en de jeugd vroegtijdig aanbevolen en ernstig ingeprent te worden; in plaats van zo veel nutteloze en ijdele boeken, welke men nu dagelijks onder de mensen vindt, en die toch maar dienen, om de gemoederen te verderven en van het goede af te leiden.

Helaas! wat geeft dit niet een dodelijke lauwheid in vele van onze Gereformeerde belijders te kennen, en dat de liefde voor de waarheid bij hen reeds grotelijks is beginnen te verkouden! En wat een droevige schade onze leer, kerk en godsdienst, als ook der mensen dierbare zielen, hierdoor komen te lijden, zulks is zo gemakkelijk niet te zeggen.

Keren wij, dan nu weer terug tot de zaak, die wij onderhanden genomen hebben, zo zullen wij hier nu éérst de voorgestelde leer van onze kerk, *rakende het onderscheid tussen het Zaligmakend en het tijdgeloof*, of tussen de zaligmakende en de algemene gaven van de Geest, nog wat nader openleggen en bevestigen uit de oordelen van de Synodale leden. Waaruit wij de voornaamste zaken, die tot deze stof dienen,

zullen aanhalen; volgende de Nederduitse druk van de Handelingen van de Nationale Synode, enz. uitgekomen te Dordrecht, Anno 1621, in Fol. Ten einde het een en andere hier dan zo te leggen, als een aanleidende grond voor onze verhandeling van de ware zelfbeproeving; gelijk wij achten dat die volgens de zuivere Gereformeerde waarheid, behoorde ingericht en in 't werk gesteld te worden, zal men daar, met Gods zegen, de rechte vrucht van trekken. Hier spreken dan eerst:

De Theologanten van Groot-Brittannië over het 3e en 4e Artikel. Pag. 146, 147.

"Daar zijn enige inwendige effecten of werkingen, die de bekering of wedergeboorte voorgeaan, die door de kracht van het Woord en van de Geest, verwekt worden in de harten van degenen, die nog niet zijn wedergeboren, als daar zijn: de kennis van Gods wil, het gevoelen van de zonde, de vrees van de straf, te denken op de verlossing, enige hoop van vergeving, enz."

"Deze voorgaande effecten, door de kracht van het Woord en van de Geest in de gemoederen van de mensen voortgebracht zijnde, kunnen door de schuld van de rebellerende wil verstikt en ten enenmale uitgeblust, en plegen ook in velen uitgeblust te worden, zodat sommigen, in welker gemoederen, door de kracht van het Woord en van de Geest, enige kennis van de Goddelijke waarheid, enige droefheid over hun begeerlijkheden overgegeven, in de zonden volharden, en, zonder begeerte of zorg van de verlossing, in dezelve vervuilen, Matth. 13:19; 2 Petrus 2:21; Hebr. 6:4."

"Prosper, [te Aquitanië, schreef ca. 445] De Vocat, Lib. 2. Cap. 2. Velen ontvangen haast het licht van het verstand, maar de wetenschap heeft in allen niet alleen dezelfde kracht of dergelijke werking. En velen, naar zij schijnen met geloof en kennis versierd te zijn, zo ontbreekt hun de liefde, en zij kunnen bij datgene, dat zij door het geloof en de kennis zien, niet blijven; want men kan niet volharden in hetgeen men van ganser harte niet lief heeft."

En over het 5e Art. Pag. 215, &c. stellen zij eerst deze thesis neer:

"Sommige niet verkorenen, wordt gegeven enige bovennatuurlijke verlichting, door kracht van welke zij verstaan, dat die dingen, die in Gods Woord verkondigd worden, waarachtig zijn; en geven aan dezelve een toestemming, die geenszins geveinsd is."

(NB. Door *geenszins geveinsd* verstaan zij, niet studieus of opzettelijk geveinsd. VdGroe)

Deze gestelde Thesis gaan zij nu aldus nader uitbreiden en bevestigen:

"De waarheid van deze Thesis, aangaande het eerste deel, namelijk, de verlichting van het verstand, is duidelijk uit de Schriftuur te vernemen, Hebr. 6:4, waar de Apostel spreekt van diegenen, die tegen de Heilige Geest hebben gezondigd, zeggende: dat zij verlicht zijn geweest. En in Hoofdstuk 10:26 geeft hij te kennen, dat zij na ontvangen kennis van de waarheid, moedwillig kunnen zondigen. Insgelijks de apostel Petrus spreekt van sommigen, die nadat zij de weg der gerechtigheid gekend hebben, nochtans weer afgekeerd zijn van het heilige gebod, dat hun overgegeven was. Judas was een zoon der verderfenis, Joh. 17:12, nochtans is hij met de kennis van het Evangelie begaafd geweest. Daarom ook van Christus te samen met de andere Apostelen gezonden, om het Evangelie aan de Israëlieten te prediken, Matth. 10:7. Christus dreigt met dezelfde straffen, zowel degenen die de Predikatie van Judas zouden verachten, als de anderen, vers 14, 15. Deze allen zijn verlicht geweest met een bovennatuurlijke kennis van de waarheid van het Evangelie, welke verlichting van de Heilige Geest voortgekomen, een ware wetenschap in hun verstand geboort heeft; uit welke zij werkingen voortbrachten, zo menigmaal het nodig was, die met dezelve overeenkomstig waren.

Ja, het kan gebeuren, dat een heidens filosoof onderscheidenlijker en pertinenter zal weten de verborgenheid van de menswording van Christus, en subtieler verstaan de onderscheidende enigheid des Persoons, en de onderscheiding der naturen, als een eenvoudig Christen."

"Van de ongeveinsde toestemming, die aan het evangelie doen en plegen te doen de mensen, die niet verkoren zijn, is het even blijkbaar, Luc. 8:13. Het zaad, dat op het steenachtige gevallen is, betekent

die toehoorders, die voor een tijd geloven, dat is, die toestemmen de zaken die van God geopenbaard zijn, en voornamelijk het Evangelische verbond. En dat deze toestemming geenszins geveinsd is geweest, blijkt daaruit, dat zij het Woord met vreugde ontvangen hebben, Hand. 8:13.

Simon de tovenaer zelf heeft Filippus, die het evangelie van 't koninkrijk Gods verkondigende, geloofd, en is tot een getuigenis van het geloof gedoopt geweest.

Hymeneüs en Alexander (1 Tim. 1:20), hadden schipbreuk geleden van het geloof, hetwelk niet een geveinsd maar een waar geloof was. Want dat is niemand als een fout te wijten, dat hij van een hypocritisch geloof afwijkt. En daar wordt geen schipbreuk geleden in een geveinsd geloof, maar alleen een ontdekking en openbaring. Hij kan ook geen schipbreuk lijden, dan die waarlijk in 't schip geweest is.

In 2 Petrus 2:20 worden sommigen gezegd de besmetting van de wereld ontvloten te zijn, door de kennis des Heeren, welker laatste conditie erger is dan het eerste.

Nu, deze kennis betekent niet een blote kennis, maar een toestemming gegeven aan bekende zaken, waaruit ontstaan is het ontvlieden van de besmetting der wereld, Joh. 12:42 en 43. *Nochtans geloofden ook zelfs velen uit de oversten in Hem; maar om der Farizeeën wil beleden zij het niet, opdat zij uit de synagoge niet zouden geworpen worden. Want zij hadden de eer van de mensen lief, meer dan de eer van God.* Zij geloofden namelijk met een geloof, dat de leer toestaande en ongeveinsd was; wel in het hart toen schuilende, maar niet uitbrekende in een uiterlijke belijdenis, met vrees van gevaar. Welke (zegt Augustinus), zo zij in deze ingang van het geloof toenamen, zij zouden ook de liefde van de wereldlijke eer, toenemende, overwinnen."

"Al zulke verlaters worden terecht berispt en gestraft; niet dat zij het geloof, hetwelk zij nooit gehad hebben, hebben geveinsd; maar dat zij dat geloof, hetwelk zij hadden, verlaten hebben. En veel zwaarder zondigen degenen, die van de medegedeelde genade afwijken, dan die de predikatie van het evangelie nooit is bekend geweest, zoals onze Zaligmaker leert, Joh. 15:22."

"In dezulken ontstaat, uit deze kennis en geloof, enige verandering van de hartstochten, en enigszins ook een verbetering van de zeden. Van het eerste blijkt uit Matth. 13:20. Zij hoorden het Woord en ontvingen het met vreugde.

Van gelijken is 1 Kon. 21:27: *Het geschiedde nu als Achab deze woorden hoorde, dat hij zijn klederen scheurde, en een zak om zijn vlees legde en vastte; hij lag ook neder in den zak en ging langzaam.* Dat deze woorden tekenen zijn geweest van een ware droefheid, geschept uit de woorden van de profeet, blijkt daaruit, dat God deze vernedering vergolden heeft met een afwering van de tijdelijke straf, vers. 29: *Daarom, dewijl hij zich vernedert voor Mijn aangezicht, zo zal Ik dat kwaad in zijn dagen niet brengen.*

Hebr. 6:4: de apostaten, of afvalligen die daar beschreven werden, zijn niet alleen verlicht geweest, maar hebben ook de hemelse gave, het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw gesmaakt. In vers 6 wordt te kennen gegeven, dat zij enigszins zijn vernieuwd geweest. En in hoofdstuk 10:26 wordt van diegenen, die de kennis der waarheid ontvangen hebben, gezegd in vers 29 dat zij het bloed des Testaments, waardoor zij geheiligd waren, te hebben vertreden.

Herodes hoorde Johannes gaarne, Marc. 6:20." "Van verbetering, die enigermate geschiedt, kan dezelfde Herodes een voorbeeld zijn, die Johannes de Doper in waarde hield, "en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen."

2 Petrus 2:20: Zij waren de besmetting der wereld ontvloten, door de kennis van den Heere en Zaligmaker Jezus Christus. Deze hebben, door de werking van deze kennis en van dit geloof, de besmetting der wereld verworpen.

Alsook hoofdstuk 1:9, sommigen vergeten, dat zij van de vorige zonden gereinigd zijn.

En Matth. 12:43: uit de zodanigen wordt de onreine Geest gezegd uitgegaan te zijn.

In dezen, zoals de verlichting en toestemming die aan de zaken, door God geopenbaard, bewezen wordt, geenszins geveinsd was, maar in zijn graad en orde waarachtig, also waren ook de hartstochten en de verandering van de zeden. Deze beginselen waren niet geveinsd of versierd; maar uit kracht van

de schikkingen tot de genade en aanblazing van de Heilige Geest, die zij voor een tijd in zich gevoeld hebben. Hetwelk blijkt uit de hartstochten, blijdschap, droefheid, ijver, die zij zo niet voorwenden, als waarlijk in zichzelf bevinden. Van zodanigen zegt Augustinus: het waren geen kinderen; zelfs niet, wanneer zij in de belijdenis en in de naam kinderen waren; niet omdat zij de gerechtigheid geveinsd hadden, maar omdat zij in dezelve niet zijn gebleven."

"Uit deze beginselen, ook door uiterlijke werken van de gehoorzaamheid betuigd, worden zij gehouden, en naar het oordeel van de liefde, moeten zij gehouden worden voor gelovigen, gerechtvaardigden en geheiligden."

"Diegenen, die bij zulke inwendige gaven van de Heilige Geest, een betering van het geloof en een uiterlijke belijdenis van het christelijk geloof voegen, die moeten door ons met recht (die het binnenste van het hart kennen noch doorgronden kunnen), gehouden worden voor gelovigen, gerechtvaardigden en geheiligden. Hetgeen klaar genoeg uit de apostel Paulus bewezen wordt, die in de brieven, die hij aan de particuliere kerken van Rome, Korinthe, Efeze enz. schrijft, allen zonder onderscheid noemt, als geliefden Gods, heiligen, geheiligden, Rom. 1:7; 1 Kor. 1:2; Ef. 1:1; Filip. 1:1. Desgelijks de apostel Petrus, in het opschrift van zijn eerste brief, spreekt de verstrooide vreemdelingen aldus aan: *de uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes.*

Laat het gevoel van Augustinus hier bij komen, die aldus spreekt van de uitverkorenen: "Diezelfde, wanneer zij wèl leven, worden kinderen Gods genoemd; maar dewijl zij goddeloos zullen leven, en in dezelve goddeloosheid sterven, zo noemt hij ze niet kinderen Gods, naar de voorkennis Gods. En daarna: Daar zijn sommigen wederom, die van ons genoemd worden kinderen Gods, om de aangenomen tijdelijke genade, en zij zijn het nochtans Gode niet."

"De niet-verkorenen, die zover gekomen zijn, geraken echter nimmermeer tot de stand van de aanneming en rechtvaardigmaking. En derhalve, uit de afval van deze wordt de afval der Heiligen verkeerd besloten."

"Hoewel de niet-verkorenen, in de schoot van de kerk opgevoed, door de gezegde beginselen, in het verstand, wil en hartstochten, enigszins tot de rechtvaardigmaking strekkende, geschikt gemaakt worden, nochtans worden zij daaruit niet gesteld in de staat van de rechtvaardigmaking of van de aanneming. Want zij behouden nog de vezels en de wortels van de verdorven begeerlijkheden, dewelke zij den toom geven, vast ingeworteld. Zij worden met de liefde van de aardse dingen te zeer bevangen, en de hardigheid, in 't diepst van het hart schuilende, wordt niet weggenomen. Daarom in grote vervolging of verzoeking wijken zij af van de genade, of door de liefde van de wellusten en verleiding van het vlees verlost, of door enig ander verdorven passie verrukt zijnde, laten ten laatste blijken, dat zij zichzelf liefhebben, dat zij de wellusten meer beminnen dan God, en dat zij niets minder genieten dan God, ofschoon zij zichzelf op wonderlijke dingen hebben laten voorstaan, maar in der daad God hebben willen gebruiken, opdat zij de wereld zouden genieten, gelijk Augustinus elders zegt. Daaruit blijkt, dat zij nimmermeer in der daad geraken tot die verandering en vernieuwing van het verstand en van de hartstochten, die de rechtvaardigmaking vergezelt; ja zelfs niet tot degene, die naast tot de rechtvaardigmaking bereid en geschikt maakt.

Want zij doen nimmermeer ernstige betering. Nimmermeer hebben zij een ernstige droefheid daarover, dat zij God met hun zonden vertoornd hebben. Zij komen niet tot de nederige gebrokenheid van het hart, en scheppen geen ernstig voornemen van in toekomstige tijd niet te zondigen. Hun wordt niet gegeven bekering ten leven, Hand. 11:18, met de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid, 2 Kor. 7:10. Zij zijn niet arm van geest; want zodanigen komt het rijk der hemelen toe.

Hiertoe dient het zeggen van Augustinus, dewelke, van de verworpenen sprekende, zegt: God brengt geen van deze tot de heilzame en geestelijke bekering, waardoor de mens in Christus, met God verzoend wordt."

"Wij zwijgen, dat zij nimmermeer een ernstige begeerte van de verzoening gevoelen. Zij hongeren en dorsten niet naar de gerechtigheid; want zodanigen zullen verzadigd worden uit de fontein van het levende water, die een fontein wezen zal, springend ten eeuwigen leven. Verder zij verzaken zichzelf niet, verzaken niet ten enenmale hun begeerlijkheden, en gevoelen nooit een kleinachting aller dingen, vergeleken bij de kennis van Christus, die in de Apostel geweest is. Eindelijk, het waar en ongeveinsd geloof, hetwelk de zondaar rechtvaardigt, krijgen zij nooit, want dit geloof is een eigendom van de uitverkorenen, en wordt de niet-uitverkorenen niet gegeven.

Die van de Palts op het 5 Art. pag. 239, 240, daar zij, handelende van het onderscheid tussen het algemeen of tijdgeloof, en het ware zaligmakend geloof, hetzelfde aldus voorstellen:

"Ten eerste dan verschillen zij in de *werkende oorzaak*, zowel die een vergelegen oorzaak is, als die de naaste is.

De *vergelegen* oorzaak van het volhardende geloof is de genade van de verkiezing, Hand. 13:48; Rom. 8:19, 30; van het tijdelijke geloof is de algemene genade, uit welke God ook de verworpenen verscheidene gaven uitreikt, tot stichting van de kerk; dewelke plegen genoemd te worden, genaden om niet gegeven, uit oorzaak van de plaats, 1 Kor. 12:8, 9; hfdst. 13:1, en vervolgens.

De *naaste* oorzaak van dat geloof is de Geest der vernieuwing, Tit. 3:6; der wedergeboorte, Joh. 3:5; der aanneming, Rom. 8:15; en de Geest der verlichting, Hebr. 6:4,"

"Ten tweede, zij verschillen in de *personen*, in welke de beide geloven zijn.

De persoon, in welke het volhardend geloof is, is een uitverkorene. Tit. 1:1; Rom. 11:7; Hand. 13:48. In welke het tijdelijk geloof is, is een verworpene. Matth. 24:11 en 24; 1 Joh. 2:19.

Almede in de *delen van de ziel*, in welke beide zijn. Want het zaligmakend geloof is niet alleen in het verstand, kennende God, maar ook in de wil of het hart, berustende op de belofte en het gevoelen van de genade, Luk. 8:15; Hand. 15:9; Rom. 10:9, 10; Ef. 3:17. Het tijdelijk geloof is in het verstand alleen of ook in het hart, uit andere oorzaken dan uit het levendig gevoelen van de genade uitgebreid zijnde, Luk. 8:13; Hebr. 6:4, 5."

"Ten derde, zij verschillen in het *wezen* zelf.

Want in het volhardend geloof verstaat het wezen in het aannemen van Christus met vertrouwen, waardoor de gelovende in Hem geworteld wordt, Kol. 2:7; Jer. 17:7, 8, en hetwelk de Apostel noemt de vastigheid des geloofs, Kol. 2:5. Daarentegen het tijdelijk geloof heeft geen wortel, Matth. 13:20; Luc. 8:13."

"Ten vierde, zij verschillen in het *einde en in de vruchten*.

Het einde van het *volhardend* geloof is de zaligheid der zielen, Hebr. 10:39; 1 Petrus 1:5, van het *tijdelijke* niet, Matth. 24:13.

De effecten of vruchten zijn ook verscheiden; waarvan men leest, Rom. 5:3-5. Maar voornamelijk is de vrucht van het ware geloof een vaste en standvastige blijdschap, Joh. 16:22, in het midden van de verdrukkingen volhardend, Rom. 5:3, welke daarom genoemd wordt een blijdschap des geloofs, Filip. 1:25.

Maar noch deze blijdschap, Luc. 8:13, noch ook de andere effecten of vruchten, ontstaan uit het tijdelijk geloof, want de blijdschap hetzelfde is met datzelfde geloof verdwijnende."

"Ten vijfde, zij verschillen in de *eigenschappen* en bijgevoegde zaken van oprechtheid en van de tijd.

Van oprechtheid: want het volhardend geloof is ongeveinsd, 1 Tim. 1:5; het tijdelijke is hypocritisch, 1 Joh. 2:19; Luc. 8:18.

Van de tijd: omdat het volhardende blijft, Luc. 22:32. Het tijdelijke bezwijkt, Matth. 13:20, 21; 1 Joh. 2:19. Dit is dan de tegenstelling."

Die van Hessen, op het 5 Art. Pag. 242, 245.

"Ten eerste, is er een geloof, hetwelk alleen is een zodanige blote en *enkele kennis* en toestemming van de leer, in Gods Woord begrepen, die vergezelt gaat met enige blijdschap, doch verdwijnend. Die gevat wordt uit hoop van enige tijdelijke nuttigheid, zonder een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, en zonder berusting in de belofte Gods, ons om Christus wil gedaan. Welk geloof, dewijl het in voorspoed duurt, en in tegenspoed ten enenmale verdwijnt, tijdelijk genoemd wordt, Matth. 13:21."

"Ten tweede, is er een geloof, hetwelk is een wetenschap en *vertrouwende toestemming*, waarmee wij aannemen en de beloften, die God ons, in Christus gedaan heeft, en in Gods barmhartigheid, liefde en Vaderlijke gunst tot ons, door de verdiensten van Christus ons verkregen, liefelijk berusten, vasthoudende, dat niet alleen anderen, maar ook ons en dat in 't bijzonder mij, u, enz. de vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven, uit Gods loutere genade, om de enige verdienste van Christus, gegeven wordt. Alzo wordt het woord geloof genomen, wanneer wij, door datzelfde, voor God gezegd worden gerechtvaardigd en eeuwig zalig gemaakt te worden, Rom. 3 en 4 en 11; Gal. 2 en 3 en elders.

Uit oorzaak waarvan dit geloof genoemd wordt: een rechtvaardigmakend en zaligmakend geloof.

En dit rechtvaardigmakend geloof is op vele manieren verschillend van het tijdelijk geloof, en zij zijn verschillend in het wezen zelf. Want zij worden onderscheiden:

1. "Naar hetgeen, waarin dat beide is.

Want het tijdelijk geloof is alleen in het verstand, en werkt wel uit zichzelf enige blijdschap in het hart, maar een ongestadige, uit verdwijnende oorzaken, namelijk, uit hoop van tijdelijke gemakkelikheden uit de leer van het Evangelie te verkrijgen.

Maar het rechtvaardigmakend geloof, hoewel, zover als het is een kennis en toestemming, een plaats heeft in het verstand, nochtans zo ver als het is een vertrouwen en berusten in God, zo is het in de wil en in het hart geworteld, Rom. 10:9, 10."

"Gene kan opwassen, en wast ook soms in een akker die niet goed is, maar steenachtig, Matth. 13:5, 20, 21. Dit komt niet dan in een goede akker, dat is in de mens, die God het stenen harte heeft ontnomen, en gegeven een vlezen hart, Ezech. 11:19 en 36:26."

2. "Zij verschillen in het wezen zelf.

Want het wezen van het rechtvaardigmakend geloof bestaat in een vertrouwende aanneming van Christus en van Zijn verdiensten, of een vaste verzekering, waardoor ieder gelovige voor zeker houdt, dat de evangelische belofte hem toekomt en dezelve zich toeëigent. Maar het wezen van het tijdelijk geloof bestaat in een toestemming van Gods Woord, met een verdwijnende vrucht, die uit een hoop van tijdelijke gemakken rijst."

3. "In de effecten of vruchten.

Door het zaligmakende geloof worden wij Christus ingelijfd, en worden Zijn lidmaten, alzo dat Hij in ons en wij in Hem zijn, Joh. 6:56; Ef. 3:17.

Door het tijdelijke worden wij Christus niet ingelijfd, en worden niet Zijn lidmaten, want anders zouden degenen die dat tijdelijk geloof hebben, door geen vervolging of verdrukking van Christus gescheiden worden. Rom. 8:35."

"Door het ware geloof wordt de mens voor God gerechtvaardigd, Rom. 3 en 4; Gal. 2 en 3. Door het tijdelijke wordt de gerechtigheid niet verkregen."

"Het ware geloof brengt voort goede en Gode behagelijke werken, liefde, hoop, lijdzaamheid, enz. als vruchten, in sommigen honderdvoud, in sommigen zestigvoud, in anderen dertigvoud, namelijk, naar de mate van de gave van Christus en Zijn Geest. Bezie Matth. 13; Ef. 4:7; 1 Kor. 12:11; Gal. 5:6, 22, 23. Het tijdelijke brengt deze vruchten niet voort, maar eer het tot rijpheid komt, vergaat het in de groente, eer dat het wortel krijgt, Matth. 13:6, 21."

"Het ware geloof brengt voort een vaste, bondige en blijvende blijdschap, waardoor wij in God zoetelijk berusten, dewelke gelijk als een beginsel is van die onuitsprekelijke, hemelse en eeuwige blijdschap, Rom. 5:1, 2 en 14:17. Dat is wel met blijdschap vergezelschap, maar die verdwijnende is, en in tegenspoed niet alleen verslappende, maar ook ten enenmale verwelkende en verstervende, Matth. 13:6, 22."

4. " In de bijgevoegde zaken en eigenschappen.

Het rechtvaardigmakend geloof is altijddurend. Waaruit de ware gelovigen en rechtvaardigen gezegd worden te zijn, als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, en welker blad niet afvalt, Ps. 1:3. Het tijdelijk geloof, wanneer vervolging opkomt, vergaat terstond: want het heeft geen wortel, Matth. 13:6, 21."

"Als wij de Geest der wedergeboorte noemen, zo bedoelen wij niet die gaven van de Heilige Geest, die de verworpenen met de uitverkorenen gemeen hebben. Gelijk zowel zijn die *extra ordinaire*, [bijzondere] miraculeuze gaven in de eerste kerk, van welke Christus spreekt, Matth. 7:21, 22, 23, en de Apostel, 1 Kor. 12:4 enz., alsook die *ordinaire* [gewone] gaven: verlichting van het verstand, kennis van de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen, en een, om zo te zeggen, smaak van Gods Woord en van de krachten van de toekomstende eeuw, Hebr. 6:4, 5, die de verworpenen ook gegeven worden.

Maar wij bedoelen die gaven van de Heilige Geest, waarmee de uitverkorenen van de verworpenen, de ware gelovigen en geheiligden van de hypocrieten onderscheiden worden. Als daar zijn: een oprechte liefde Gods en van de naaste, ware heiligheid, gerechtigheid, lijdzaamheid, hoop en andere vruchten van de Heilige Geest, die de Apostel beschrijft, Gal. 5:22, 23."

Die van de Nassausche en Wetteravische kerken, op het 3 en 4 Art. pag. 273.

"Welke zaken, opdat ze beter verstaan mogen worden, zo moet men onderscheid maken tussen de algemene roeping en bijzondere of eigene. De algemene roeping is die ook tot de hypocrieten behoort, en is, of der prediking, of der verlichting. Op die wijze worden de mensen geroepen door het Woord en de Sacramenten. Op deze wijze worden zij geleerd, de wil van God en de weg der zaligheid te kennen, zover, dat zij over de zonden bedroefd zijn, met blijdschap het Woord ontvangen, geloven, verlicht worden, de hemelse gave smaken, de Heilige Geest deelachtig worden, smakende de kracht van de toekomstende eeuw, Luc. 8:12, 13, 14; Hebr. 6:4, 5.

De bijzondere of eigene roeping behoort tot de uitverkorenen alleen, en wordt genoemd de genade der vernieuwing, met welke door de Heiligen Geest de wil en het hart herboren worden, enz."

En pag. 175.

"Maar zult u zeggen, de mens kan zich bereiden en schikken tot de eerste bekering, overdenkende Gods Woord, droefig zijnde vanwege de begane zonden, en de genade Gods begerende. Maar ik zeg, dat dit alles voortkomt uit die algemene genade der prediking en der verlichting, en niet van de wil van de mensen, enz.

Daarna wat aangaat die dingen, die voor de wedergeboorte gaan, hetzij dat ze uitwendig of inwendig zijn, als daar is droefheid om de zonde, begeerte van de genade en dergelijke, die zijn in de hypocrieten niet heilzaam, in de uitverkorenen heilzaam, en verschillen daarom in wezen."

Die van Geneve, op het 3 en 4 Art. pag. 177, 178.

"Die kennis en wetenschap van de Goddelijke dingen, berustende in het verstand van vele onherboren mensen, is een werking van dat licht, 't welk alleszins in de kerken, in het Woord, in de dienst omschijnt; waarmee, als met een zekere glans in haar verstand gewrocht wordt, om een lichte en verdwijnende waarheid van de schors van de Schriftuur te doorzien, mitsgaders ook enige beweging van een plotselinge blijdschap. Maar zo er enige toestemming is, die is, uit een generale inwendige genade van de Heilige Geest aan de gedoopten gegeven, Hebr. 6:4; Joh. 5:35; Ezech. 33:31; Matth. 13:20, 21; 1 Kor. 14:24, 25; Num. 24:3, 16; Joh. 5:38."

"Maar die diepe, inwendige, gewortelde, levendige, minnelijke, vriendelijke, blijvende, krachtige wetenschap des harten, zekerheid, verzekering; waardoor het Woord ingeplant, en met geloof getemperd wordt: deze is de wedergeborenen eigen en is alleen heilzaam, 2 Kor. 4:6; Ef. 1:17, 18; 2 Kor. 3:18; Kol. 3:1; Jac. 1:21."

En op het 5de Art. pag. 261.

"Zodanigen zijn al degenen, die voor een tijd geloven, niet hebbende de levende wortel van het geloof, alleen het kerkelijke en religieuze lichaam van Christus, voor een zekere uitwendige invloeiing ingelijfd, maar niet door de geestelijke. Welker geloof nimmermeer waarachtig en grondig is. Hun wedergeboorte is, in alle delen, nooit volkomen geweest, noch hun hart, tot in het binnenste besloten, en van Christus, door de Geest vernieuwd geweest. En nooit hebben zij rechte en duurzame vruchten van het Rijk der Hemelen Gode-behagelijk, voortgebracht, Matth. 13:20, 21; Joh. 15:2; Matth. 25:3; Matth. 21:19; Judas vs. 12."

Die van Bremen, op het 3 en 4 Art. pag. 284.

"Door het woord van de wet bereid hij de mens tot kennis van zijn ellendigheid, en brengt hem tot wantrouwen van zich zelf. Daarna leest hij door het Evangelie, en wijst aan de weg, om de zaligheid zeker te verkrijgen, door het geloof in Christus. Alwaar zijn historische verhalen en onderwijzingen: geboden, verboden, beloften, dreigementen."

"Deze dingen alle hebben een smaak van de Goddelijke waarheid, heiligheid, goedheid, gerechtigheid. En die dezelve met een gemoed van boven verlicht overwegen, die moeten noodzakelijk enige kennis van de hemelse verborgenheden bekomen. Ook placht in velen hieruit te ontstaan een toestemming, waarmee zij de waarheid in dezelve erkennen, en de goedheid prijzen; en des te vaster, hoe de verlichting van het verstand klaarder is; en enige smaak van de genoeglijke goederen. Nochtans al deze dingen kunnen ook in diegenen wezen, die herboren worden."

"Wat is dan aan de uitverkorenen kinderen van God eigen?"

Antwoord: Uit een *bijzondere* genade krachtig geleid en getrokken te worden, door Gods Geest en Christus, in hen het geloof genadiglijk werkende; dat zij niet alleen uit het Woord van het Evangelie zichzelf de *algemene* genade kunnen en willen toewijzen in het verstand, maar ook, dat zij scheppen en behouden een vertrouwen, waarmede zij berusten op de verdiensten van Christus en op Gods gunst. En daarom God met een kinderlijke genegenheid liefhebben, met deze hoop, dat het alles ten goede zal strekken, en dat zij door deze Genade zullen gebracht worden tot de heerlijkheid, enz."

"De *algemene* genade van de verlichting wordt tegengestaan, wanneer, vanwege het vooroordeel of nalatigheid van verzachting, geen toestemming gegeven wordt: of maar onzeker en zonder toekenning, of immers zonder ernstige en grondige toepassing, door het ware geloof. Op deze wijze plegen de verworpenen de Gods Genade tegen te staan, nadat zij verscheidenlijk aangeraakt worden, enz."

"Maar daar is ook een *bijzondere* Genade, waardoor het verstand krachtig en machtig geschikt, bewogen en verlicht wordt; ten einde het de beloften, in het Evangelie hem toegezegd, bijzonder aanneemt, en waardoor de wil boven hun natuurlijke toestand verheven zijnde, gevoegd en getrokken wordt, dat die

tot het welbekende voorwerp, nu en altijd, goed zijnde, gedreven wordt. En alzo de wil van God vaderlijk en liefelijk overwonnen, moet noodzakelijk oprecht en standvastig toestemmen."

Die van Embden, op het 5 Art. pag. 279, waar zij, tot verklaring van de plaats Hebr. 6:4, 5, 6 aldus spreken:

"De gaven zijn: verlichting van het verstand, een smaak van de hemelse gave, mededelingen van de Heilige Geest. Maar deze gaven kunnen ook gevonden worden in de hypocrieten en die alleen voor een tijd geloven. Derhalve dient hier geweten, dat er wat meer en uitnemenders vereist wordt, opdat iemand zij een waar gelovige, van die genoemde gaven. Want hij moet tot een kind Gods aangenomen worden, Ef. 1:5. Het is nodig, dat hij de Geest der aanneming heeft, die met zijn Geest getuigt, dat hij een kind Gods is, Rom. 8:15,, 16. Hij moet de Geest van God en Christus hebben, in hem wonende, Rom. 8:9, hij moet herboren, geheiligd en levend gemaakt worden, Joh. 3:5; 1 Kor. 6:11; Joh. 6."

"Ten andere, het is wat anders, de hemelse gaven te smaken, en die ten volle te genieten. Want gelijk iemand, die de aangeboden spijs smaakt, maar terstond verwerpt, dezelve in zijn maag niet ontvangt, alzo is het, dat zij ook enige zoetigheid van het Evangelie smaken, maar zij ontvangen hetzelfde niet in hun binnenste. Nu de Schrift leert dat de ware gelovigen niet alleen Christus smaken, maar Hem moeten hebben, wonende door het geloof, in hun hart, Ef. 3:17, als ook dat zij geworteld, gevestigd en getimmerd moeten zijn, in Christus Jezus, onze Heere, en in het geloof bevestigd, Ef. 3:18; Kol. 2:7."

En pag. 286,287.

"Het tijdelijk geloof is geen waar geloof, noch rechtvaardigmakende, en daarom noch waar, noch eigenlijk Gode aangenaam. En dit is daarom in zijn wezen zelf verschillende van het geloof, dat tot het einde toe duurt."

Want:

I. *"Zij verschillen in de beschrijving."*

Want het rechtvaardigmakende geloof is hetgeen, waardoor die dingen bestaan, die men hoopt, en is een bewijs van de dingen, die niet gezien worden; maar het tijdelijk geloof is maar een historische kennis, vergezelt met een zekere algemene verlichting van het verstand, die ook de verworpenen eigen is, Hebr. 6:4."

II. *"In hetgeen, waarin beiden zijn."*

"Het ware geloof wordt gevonden in een goede aarde: dat is, in de uitverkorenen, Matth. 13. Maar het fundament van het tijdelijke geloof is een steenachtige aarde."

2. "Het ware geloof heeft een vaste onbeweeglijke wortel. Het tijdelijke niet: want er wordt uitdrukkelijk van hetzelfde gezegd, dat het geen wortel heeft."

3. "Het ware geloof heeft plaats in het hart. Het tijdelijke zweeft in de hersenen, en roemt met de mond."

III. *"Zij verschillen in werkingen en vruchten."*

Want:

1. "Het rechtvaardigmakende is als een hand, die Christus en Zijn weldaden aanneemt, en met een de vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven. Het tijdelijke neemt dezelve niet aan."

2. "Het rechtvaardigmakende brengt vruchten voort, honderdvoud, zestigvoud, dertigvoud. Het tijdelijke geen, u merkt het verdroogd, eer het rijp wordt."

3. "Het rechtvaardigmakende stelt zich Gode behagelijk. Het tijdelijke de mensen."

IV. *"In hetgeen, hetwelk aangenomen wordt, en waarop gezien wordt."*

"Want het rechtvaardigmakende geloof neemt aan, de beloften der genade, en in dezelve ook de Heere Christus en Zijn verdiensten en Gods Vaderlijke gunst, door Zijn verdiensten verworven. Maar het tijdelijk geloof ziet op aardse voorspoed, tijdelijke voordelen, eer, rijkdommen, enz. Een voorbeeld hebben wij in Simon de tovenaer. Die geloofde, maar zijn hart was niet oprecht voor de Heere. Hij zocht eer en een grote naam. Welke dingen u merkt 't, in tijden van vervolging, degenen die voor een tijd geloven, niet kunnen krijgen, zo wijken zij weer af, Matth. 13."

V. *"In de zaken, die met beide vergezelt zijn."*

Welke zijn:

1. "Zekerheid van de beloofde goederen, die het ware geloof gerust bezit, want het is een bewijs der dingen, die men hoopt. Maar het tijdelijk geloof is geheel onzeker."
2. "Volharding. Want het rechtvaardigmakend geloof volhardt en verdraagt, wederstaat de duivel, het vlees en de wereld. Het tijdelijk geloof als een kruid, in steenachtige plaatsen groeiende, verdroogt, als de zon opgaat."
3. "Blijdschap. Want al is het, dat degene, die het zaad als in een steenachtige aarde ontvangt, dat met blijdschap aanneemt, toch is deze blijdschap maar om aardse dingen, en daarom ongestadig. Maar het rechtvaardigmakend geloof verblijdt zich alleen in de Heere zijn God, Ps. 32:11; Ps. 33:1; Ps. 144 in 't einde, Jes. 61:10. *Ik ben zeer vrolijk in den Heere; mijn ziel verheugt zich in mijn God.*

Wat is dit dan voor een dolheid van de mensen, geen onderscheid te maken tussen het rechtvaardigmakend geloof, hetwelk aan de uitverkorenen eigen is, en het tijdelijke hetwelk aan de hypocrieten eigen is?"

De Nederlandse professoren, op 5 Art. pag. 298.

"Het geloof van de tijdchristenen is noch het ware geloof, alzo eigenlijk genoemd, noch het gehele, noch het rechtvaardigmakend geloof. Maar zodanig is alleen het geloof van de uitverkorenen, hetwelk wij zeggen van hetzelfde, in verscheidenheid van wezen te verschillen, om deze navolgende oorzaken."

1. "Omdat het zaad van het geloof van de uitverkorenen valt in een goede aarde. Maar het zaad van het geloof van de tijdchristenen valt in een steenachtige aarde, Matth. 13."
2. "Omdat het geloof van de uitverkorenen, in Christus, waarachtig en vast geworteld is. Maar dit alzo niet aan dezelve plaats."
3. "Omdat het geloof van de uitverkorenen begaafd is met een vrijmoedigheid, en met een vast vertrouwen, (hetwelk soms ook genoemd wordt een verzekerdheid) dat is, met een zeker en geheel vertrouwen, hetwelk de algemene beloften van God zichzelf inwendig in het bijzonder toeigent, hetwelk het geloof van de tijdchristenen niet heeft."
4. "Omdat het geloof van de uitverkorenen en de ware gelovigen, groeiende gemaakt zijnde, door het levendige sap van de Geest der aanneming tot kinderen, zelfs duurt en blijft in het midden van de vervolgingen, en vele vruchten voortbrengen, die Gode aangenaam zijn. Maar het geloof van de tijdgelovigen, zijnde alleen door de Geest van de openbaring en vermaning verlicht en een weinig beroerd en bewogen, verdort door de hitte van de verdrukkingen, en valt onvruchtbaar af."
5. "Omdat degenen, die begaafd zijn met het geloof van de uitverkorenen, rein zijn van hart, maar die begaafd zijn met het tijdelijk geloof, zijn onrein van hart. Want van de eersten wordt gezegd, gereinigd te zijn, door het geloof, Hand. 15:9, maar van de anderen wordt wel gezegd, verlicht te zijn en vermaakt te worden door een zekere smaak van het goede Woord Gods, Hebr. 6:4, maar ten aanzien van hun hart worden zij vergeleken met honden en onreine varkens, die tot hun uitbraaksel en tot de wenteling des slijks weder zijn gekeerd, 2 Pet. 2:22."
6. "Omdat van diegenen, die met het ware en rechtvaardigmakend geloof van God versierd zijn, gezegd wordt, van den beginne aan verkoren te zijn in de heiligmaking van de Heilige Geest en geloof der

waarheid, 2 Thess. 2:13, insgelijks ook verheerlijkt te zijn, Rom. 8:30. Maar die begaafd zijn met het tijdelijk geloof, van hen wordt gezegd, nu voorts opgeschreven te zijn tot de verdoemenis, Judas 4 en dat zij zichzelf heimelijk van God onttrekken, tot hun verderf, Hebr. 10:38."

Die van Zuid-Holland, op het 3 en 4 Art. pag. 217.

"Dat al de deugden en uiterlijke werken in de onwedergeborenen, voor zoveel dezelve goed zijn, zekere bijzondere gaven Gods zijn, Jac. 1:17; Matth. 7:18 en 12:34. Voor zo veel nochtans dezelve van hen, en in hen, die daar nog onrein en door het geloof niet geheiligd zijn, zonder wortel des geloofs voortgebracht worden, en niet tot Gods eer, maar tot iets anders, hetwelk God niet is, gesterkt worden, datzelve zo in hun oorsprong als in hun oogmerk kwaad zijn, en schoonglinsterende zonden, Rom. 14:24; Hebr. 11:6; 1 Kor. 10:31, 32, 33; Matth. 5:16."

En op het 5 Art. pag. 321.

"Hoewel wij stellen, dat God alleen aan Zijn uitverkorenen dat geloof zal geven, hetwelk niet zal ophouden, toch bekennen wij, dat dezelfde allerweldadigste Heere ook vele weldaden geeft aan de verworpenen. Zoals daar zijn verlichting tot een zekere geestelijke kennis, en een toestemming tot een zeker historisch en licht overlopend geloof, en een zekere blijdschap uit de smaak van die gaven, welke, aangezien dat ze niet duurzaam in hen zijn, en ook zelfs niet reiken tot de wedergeboorte, maar in tijden van bezoeking van hen zelve verstikt worden, zo is het, dat de Heilige Schrift dezulken, die deze gaven gehad hebben, noemt gelovigen voor een tijd. Want het ware geloof, hetwelk rechtvaardig maakt, heeft geen wortel gemaakt in hun harten, maar zulk geloof heeft zeer slap en een weinig hun gemoederen bewogen, hoedanig daar is het geloof van degenen, die van de Heere geleidelijk tot het volle en volmaakte geloof van te voren voorbereid worden. Derhalve achten wij, dat ditzelfde geloof in het wezen zelf verschilt van het levendige en rechtvaardigmakend geloof van de wedergeborenen, enz."

Die van Utrecht, op het 5 Art. pag. 338.

"Dat het rechtvaardigmakend of ware geloof, voor hetwelk wij Christus en Zijn gerechtigheid omhelzen, niet zij een en hetzelfde met het tijdelijk geloof, bewijst Christus duidelijk met de gelijkenis van het zaad, hetwelk onder het zaaien in verschillende aarde gevallen is. Want Hij leert dat het van hetzelfde verschilt op drieërlei wijze:

- (1) In het wezen zelf.
- (2) In beginsel.
- (3) In werking of vrucht"

"In het wezen zelf, want het tijdelijk geloof heeft plaats in een hart, dat niet goed is. Maar het ware of rechtvaardigmakend geloof heeft alleen plaats in een zodanig hart, Matth. 13:8, 23, desgelijks Luc. 8:15, alwaar Christus de goede aarde stelt tegen andere drieërlei soorten van aarde, als namelijk, de weg, de steenachtige aarde en de doornachtige aarde, welke soorten van aarde Hij bewijst niet goed te zijn, maar dat zij onbekwaam en kwaad zijn. Doch die goedheid, dewelke Hij de laatste soort van aarde toeschrijft, komt alleen van de enige Genade en de kracht van de wedergeboorte, en niet van hare natuur of eigen aard."

"In beginsel zegt Christus ook hetzelfde te verschillen, als Hij zegt, dat het tijdelijk geloof geen wortel heeft, Matth. 13:6, 21, ja ook niet kan krijgen. Want zoals een zaad gevallen is in zulke grond, hetwelk weinig aarde heeft, en geheel vol is van stenen, in dezelve geen wortel kán nemen, Matth. 13:5, also

staat ook de zaak met het tijdelijk geloof. Want al is het dat het zaad van het Woord, met blijdschap aangenomen zijnde, haastelijk opkomt, en ook enige merkelijke hoop van vrucht schijnt te beloven, Matth. 13:5, 20, nochtans die steenachtigheid, dewelke verre het merendeel van de grond of van het hart ingenomen heeft, is de oorzaak, waarom dat zaad van het Woord geen vaste wortel kan maken. Waardoor het gebeurt, dat het tijdelijk geloof, wanneer de zon van de vervolging heet brandt, en de hitte van de verdrukking hevig prikkelt, straks verdord wordt, en door de ergernissen en de aanstotingen overwonnen zijnde, bezwijkt en ophoudt, Matth. 13:6, 21. Maar het ware en levendige geloof ontvangt en maakt wortels in Christus, Ef. 3:17; Joh. 15:4, 5. Is gebouwd op Christus, Matth. 16:18. Blijft in Christus, Joh. 6:56. Wordt nooit van Christus afgescheiden, Rom. 8:35, en maakt dat de ware gelovigen, één zijn met Christus, Joh. 17:26. Daarom, het ware geloof in Christus houdt niet op, omdat Christus die de Fontein des levens is, en de geest van Christus, die de Geest des levens is, nimmermeer ophoudt, noch verdord wordt."

"Eindelijk, dat het ware geloof van het tijdelijke verschilt in werking of vrucht, blijkt ook aldaar. Het is wel waar, dat het tijdelijke, straks opkomende, een vrucht belooft, Matth. 13:5, 20. Maar vrucht te maken of te geven kan het niet doen. De oorzaak daarvan is tweërlei. De ene is inwendig, namelijk, het ontbreken van de wortel. En de andere uitwendig; welke verscheiden is, namelijk de hitte van de verdrukkingen, voortbrengende aanstotingen en ergernissen; de onmatige liefde van de wereld en van de tijdelijke dingen, zoals daar zijn rijkdommen, staten en eren, wereldse bekommernissen, en een begeerte en verlangen naar wellusten. Want door deze dingen, als door schadelijke distels en doornen, wordt dat tijdelijk geloof verstikt, Matth. 13:7, 22. Maar het ware geloof, hetwelk door de kracht en mogendheid Gods, in alle baren van de vervolging onbewegelijk bestaat, en de wereld vertreedt, en hetwelk alles wat in de wereld is voor drek acht, Fil. 3:7, 8, draagt eindelijk te zijner tijd, naar de mate van der begiftiging van Christus, een vrucht gevoegelijk naar eens ieders beroeping, dertigvoud, zestigvoud, ja honderdvoud, Matth. 13:8, 23."

"Waaruit dan duidelijk blijkt, dat er een groot onderscheid is tussen het tijdelijke en het ware geloof. Want het ware geloof is in een hart zijnde, waarlijk door de Geest van Christus wedergeboren, maar het tijdelijk geloof is in een hart, hetwelk de ware wedergeboorte niet deelachtig is. Het ware geloof heeft wortel, en is in Christus gegrond, maar het andere heeft geen wortel. Het ware geloof brengt eindelijk een zeer overvloedige vrucht voort, maar het andere draagt geen vrucht, het kan ook geen vrucht dragen, enz."

Die van Friesland, op het 5 Art. pag. 350.

"Dat het tijdelijk geloof, op enigerlei wijze kan gezegd worden in zijn soort een waar geloof te zijn, laten wij toe, zo nochtans, dat het altijd is en blijft van het zaligmakend of rechtvaardigmakend geloof onderscheiden. Hetwelk Christus Zelf, Matth. 13, zeer duidelijk betoont, als Hij hetzelve van het zaligmakend geloof onderscheidt: (1) in aard, (2) in wortel, en (3) in vruchten. Het is wel waar, dat hetzelve met het zaligmakend geloof, ten dele, enige gaven gemeen heeft, zoals daar zijn: verlichting en kennis van de waarheid in het verstand; een beweging en overtuiging van de waarheid in het hart; ja soms een gevoelen en een smaak van de goede gaven Gods. Alzo nochtans, dat het deze zelve niet op gelijke wijze met het ware zaligmakende geloof deelachtig is. Want nooit geraken zij tot de rechte gemeenschap van het eeuwige leven, hetwelk van Christus, het Hoofd, door de Geest der aanneming tot kinderen afvloeit, alleen tot die leden, dewelke met Hem waarlijk verenigd zijn. Nooit worden hun binnenste kamers van het hart gereinigd. En daar benevens het gevoelen van de barmhartigheid Gods, 't welk zij hebben, is alleen in 't gros en in 't algemeen. En de smaak van deze goederen is alleen uitwendig en van buiten aan, en daarom tijdelijk en vergankelijk; alzo dat nooit, zelfs naar het

getuigenis van Christus, dit hun geloof komt tot de rijpheid van de vrucht, maar dat het wel wit wordt, als Bernardus zegt: *niet tot de oogst, maar tot het vuur.*

Die van Overijsel, op het 5 Art. Pag. 359. &c.

"Zodanig onderscheid, als er is tussen een hypocriet of huichelaar, en tussen een waar Christen, zodanig onderscheid is er ook tussen het tijdelijk geloof en tussen het zaligmakend geloof. Het onderscheid is dan:

1. In de personen waarin het is.

"Want het zaligmakende geloof is alleen in de *uitverkorenen*, Tit. 1:1; Hand. 13:48, in dewelke de Geest der aanneming tot kinderen hetzelfde aansteekt. Waarom Hij genaamd wordt de Geest des geloofs, 2 Kor. 4:13.

Maar het tijdelijk geloof is in de *verworpenen*, in dewelke de Heilige Geest op een mindere en lagere wijze hetzelfde werkt. Vergelijk hierbij, dat er staat, Matth. 7:22, 23. En dit onderscheid geeft Christus allerbest te kennen, Luc. 8, in de gelijkenis van de zaaiers; lerende aldaar, dat de uitverkorenen een goede aarde zijn, vs. 15, van te voren wel bereid, namelijk van eeuwigheid. In welken Paulus, Ef. 2:10, zegt: *want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus, tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.* Maar zodanigen, die maar voor een tijd geloven, zijn een steenachtige aarde; aldaar vs. 13, in welker hart het zaad geen wortel heeft; en derhalve, alzo zij niet hebben die krachtige vochtigheid, die het leven werkt en voortbrengt, zo is het, dat zij in de tijd van verzoeking afvallen en afwijken."

2. Onderscheid is in de toe-eigening.

"De ware gelovigen hebben Christus aangedaan, Gal. 3:27. Hun geloof is een dadelijk tegenwoordige aanwezigheid, Hebr. 11:1. Want het maakt, dat waarlijk in der daad, tegenwoordig besta de genade Gods en de vergeving der zonde voor ons. Het is een bewijs, hetwelk krachtig de harten van de uitverkorenen overtuigt, en hetwelk geen twijfeling verdraagt. Waarom het ook genoemd wordt een *vast vertrouwen*, Ef. 3:12, een gewisheid of volle verzekerdheid van het verstand, of een verstand, zekerlijk overreed en overtuigd zijnde, Kol. 2:2. Derhalve ook Christus gezegd wordt, te wonen in hun harten, door het geloof, Ef. 3:27. En zij zeggen met Paulus, Gal. 2:20: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij lief gehad heeft, en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.*"

Hiertegen wordt van de tijd-christenen, die daar voor een tijd geloven, gezegd, dat zij alleen gesmaakt hebben de hemelse gaven en dat goede Woord Gods, Hebr. 6:4, 5. Met de mond hebben zij het wel gesmaakt, maar het is niet nedergedaald in hun hart; en zij zijn met hetzelfde niet verzadigd geworden."

3. Onderscheid is in de natuur, aard en eigenschap.

"Het ware geloof houdt nimmermeer op, gelijk te voren in de tweede stelling bewezen is. De oorzaak is, omdat het onvergankelijk zaad, waarvan staat, 1 Petrus 1:23 diepe wortelen gemaakt heeft in de harten der gelovigen, Ef. 3:18.

Maar het tijdelijk geloof laat af en houdt op; want het heeft geen wortel, Luc. 8:13. Zodat degenen, die hiermee begaafd zijn, dezelve zijn gelijk het kruid en gras op de daken. Zij hebben geen krachten genoeg, door dewelke zij in tegenspoed kunnen blijven bestaan, en de verzoeking, die daar hard en zwaar voor het vlees zijn, kunnen overwinnen. Zo houden zij dan op, en wijken af. Eensdeels, omdat zij tot geen eer en staten bevorderd worden, gelijk zij zichzelf ingebeeld hadden. Zodanigen zijn Demas, 2 Tim. 4:10. De Schriftgeleerde, Matth. 8:19, 20. Zodanigen zijn ook degenen, van dewelke Joh 8:30, en vervolgens. Insgelijks ook Simon de tovenaer, Hand. 8. Anderdeels, omdat zij de overkomende vervolging niet willen verdragen, gelijk daar voorzgd is van Simon, Luc. 2:34, 35."

4. Onderscheid is in de vruchten.

Het ware geloof is door de liefde werkende, Gal. 5. De vrucht daarvan is heiligmaking, Rom. 6:22. Door hetzelfde behagen wij God, Hebr. 11:6. Het einde daarvan is het eeuwige leven, Rom. 6:22; Joh. 3:16. De zaligheid der zielen, 1 Petrus 1:9. De ware gelovigen brengen vruchten voort door lijdzaamheid, Luc. 8:15. Want wanneer zij bezwaard worden met lasteringen, verongelijkingen en verdrukkingen, zo onderwerpen zij zichzelf aan God, met David, Ps. 119:71. Zij bezitten hun zielen in lijdzaamheid, Luc. 21, aan God alleen de uitkomst bevelende, 2 Petrus 2:9. Ja, wat meer is, zij roemen in de verdrukkingen, Rom. 5.

Daarentegen diegenen, die van het tijdelijk geloof zijn, zo wanneer er verdrukkingen over komen, zo zijn ze gelijk de regen, die de wind in 't wild verspreid en verdrijft, Ps. 1:4. En daarom murmureren zij, en spreken God tegen, en wanhopen meteen, gelijk Saul deed. Of zij doen met hun eigen handen zichzelf geweld aan, gelijk Judas deed. Zij verheugen en verblijden zich wel voor een tijd, welke verheuging nochtans een blijdschap van de mond is, en niet van het hart, Matth. 13. Maar eindelijk nemen zij hun wederkeer van het heilige gebod, dat hun gegeven is, en hun gebeurt, wat met het waarachtige spreekwoord pleegt gezegd te worden: *de hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel, en de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk*, 2 Petrus 1:21, 22. En volgens dien hebben zij God nooit behaagd, noch behagen God nimmermeer, Matth. 7:22, 23; Jes. 29:13, 14; Tit. 1:16."

Die van Groningen, &c. op het 5 Art. Pag. 371, &c.

"Het rechtvaardigmakend geloof, wat aangaat de eigenschappen, verschilt van het tijdelijk geloof."

"Want het rechtvaardigmakende geloof is eigenlijk een instrument, door hetwelk wij Christus en al Zijn weldaden omhelzen, en onszelf toe-eigenen, gelijk in de roeping, Hebr. 4:2, in de rechtvaardigmaking, Hand. 13:38, 39; Rom. 3:24 en 10:4; Hand. 10:43, in de vruchten der rechtvaardigmaking; want door het geloof ontvangen wij de aanneming tot kinderen, Joh. 1:12, genieten wij de vrede der consciëntie, Rom. 5:1, hebben wij een toegang tot God, met een vast vertrouwen, Ef. 3:12, rusten wij in de beloften Gods, Luc. 1:45, overwinnen wij de wereld, en behouden victorie, 1 Joh. 5:4. Door hetzelfde worden wij bewaard ter zaligheid, 1 Petrus 1:5, en verkrijgen wij de zaligheid, Ef. 2:8; Joh. 3:15, 16."

"Daarom, zoals de mens uiterlijk door het gezicht en de smaak onderscheid maakt tussen de zichtbare, voorgestelde verven en gedaanten, mitsgaders ook de spijs, en gelijk hij met zijn voeten tot de gewenste plaats voortgaat, also is 't ook dat de uitverkorenen met het geloof zien, 1 Kor. 13:12, en met het geloof niet alleen smaken, hoe goederentieren de Heere is, Ps. 34:9; 1 Petrus 2:3; maar eten ook het vlees van Christus, en drinken zijn bloed, Joh. 6:54, 55, en wandelen door het geloof, 2 Kor. 5:7."

- "Door hetzelfde *kennen en verstaan* wij niet alleen, waarom het ook genoemd wordt een kennis van Gods wil en wijsheid, Kol. 1:9, 10, maar wij doen ook toestemming tot de beloften der genade, en eigenen dezelve ons toe met een vast vertrouwen; voorzeker en buiten alle twijfel houdende, dat niet alleen anderen maar dat ook wij een genadig God hebben, om Christus' wil. Derhalve wij in Christus, en door Christus, in God gerust zijn, en ons verheugen en verblijden, Rom. 4:18, 19 en 8:38; Gal. 2:20; 1 Tim. 1:16; Joh. 8:56; Hand. 8:39.
- In dit geloof is een ware, zekere, gewisse en volle *zekerheid* des gemoeds van onze zaligheid, Kol. 2:2; Hebr. 10:22; Rom. 4:21; Hebr. 6:11 en 11:1. Hetzelve is wel onvolkomen in dit leven. Want altijd blijft in het verstand enige onwetendheid, en in het hart de begeerlijkheid; want wij kennen ten dele, 1 Kor. 13:12. *En het vlees begeert tegen de geest*, Gal. 5:17. Ja hetzelve is dikwijls zeer zwak en klein, Jes. 42:3; Matth. 17:20; Rom. 14:9. Evenwel nochtans is het een waar en zeker geloof; want het omhelst, hoewel zwak, Jezus Christus, het eigen en enige voorgestelde oogmerk en opzicht van het geloof, en wordt nimmermeer geheel uitgeblust of verloren; want de gaven Gods zijn zodanig, dat ze Hem niet kunnen berouwen, Rom. 11:29. Door de Geest Gods worden de uitverkorenen

verzegeld, Ef. 1:13; 2 Kor. 1:22. Het kan niet geschieden dat ze verleid zouden worden en verloren gaan, Matth. 24:24. Zij kunnen niet zondigen tot der dood, 1 Joh. 5:9. De boze raakt noch tast hen aan, 1 Joh. 5:18. Het zaad en de wortel van het geloof, die nimmermeer te niet zal gaan, blijft in hen, 1 Joh. 3:9. En in de kracht Gods, worden zij door het geloof bewaard tot de zaligheid, 1 Petrus 1:5, gelijk wij boven gezegd hebben."

"Van dit rechtvaardigmakend geloof, zo veel de wezenlijke eigenschappen aangaat, verschilt geheel het geloof, dat maar voor een *tijd* duurt."

"Het is wel waar, dat door dit geloof zodanigen die voor een tijd geloven, het ware Evangelie van Christus geloven, dezelve ontvangen en met een zekere zoetigheid en blijdschap dikwijls ook smaken. En daarnaast zo is ook in hen een zekere kennis huns verstands, en ook enige aanneming van hun wil of van hun hart. Want Christus zegt, Matth. 13:20: *Deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt.* Insgelijks Hebr. 6:4, 5: *Zij smaken het goede Woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw.* En Joh. 5:35: *Johannes was een brandende en lichtende kaars; en gij hebt ulieden voor een korten tijd in zijn licht willen verheugen.* En alzo schijnen zij voor een tijd op dezelfde wijze gesteld te zijn, gelijk de ware gelovigen."

"Nochtans datzelfde geloof:

(1) is niet uit de Heilige Geest der aanneming tot kinderen.

Want van degenen die het tijdelijk geloof hebben, zegt Christus, dat zij uit God niet zijn, Joh. 8:47, ja, dat ze zijn een steenachtige aarde, Matth. 13:20.

(2) Het is niet oprecht.

Want die oorzaken, op welke het steunt, zijn niet gegrond, noch vast, want dezelve zijn niet om Christus' wil, die in het woord van het Evangelie voorgedragen wordt; dezelve zij niet om God, noch om Zijner eer wil, dezelve zijn ook mede niet om die hemelse weldaden van Christus, noch om zijn gerechtigheid, noch om het eeuwige leven, 't welk alles het ware geloof alleen zoekt, en in dewelke hetzelfde gerust is, zelfs ook voor de ervarenheid en de bevinding, Joh. 20:29; Hebr. 11:1. Ja zelfs ook zo, wanneer anders niet dan ellende en de dood voor de ogen aangemerkt worden, Joh. 13:15 en 19:25; Ps. 23:4; Spreuk. 14:32; Rom. 8:35-38."

"Maar het geloof, dat maar voor een tijd duurt, is om andere oorzaken. Of om de nieuwigheid van het Evangelie, Joh. 5:35. Of om enige wonderen en zoetigheden, dewelke met het Evangelie, door een zekere bestelling en beschikking van God, soms samen gevoegd zijn, Joh. 6:14; Hand. 8:13. Of om de vrijheid van te zondigen, dewelke zij, zo haast zij de leer van het Evangelie aangehoord hebben, van de genadige gerechtigheid en zaligheid in Christus en van de Christelijke vrijheid, terstond aan zich nemen, en alzo mitsdien de genade van onze God veranderen in ontuchtigheid, Judas vs. 4. Van dewelke ook Paulus spreekt, Rom. 6:1. Of eigenlijk en inzonderheid om lichamelijke weldaden, rijkdommen, eer, staten, spijs, brood en om andere gemakken van het leven, zoals te zien is in die schriftgeleerde, die tot Christus zeide: *"Meester ik zal U volgen, waar Gij ook henegaat."* Maar wat hij gezocht heeft, blijkt uit Christus' antwoord; want Hij zegt: *"de vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet waar Hij het hoofd nederlegge,"* Matth. 8:19, 20. Insgelijks in de Joden, van dewelke Christus zegt, Joh. 6:26: *"Gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt en verzadigd zijt."* En Matth. 13:21: *"En als verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, zo wordt hij terstond geërgerd."*

(3) Het is ook niet grondig, noch vast, noch sterk.

Want hetgeen niet oprecht is, kan niet grondig wezen. En hetgeen niet grondig is, dat kan ook niet vast, noch sterk, noch duurzaam, noch gestadig of bestendig wezen. Want de oorzaak waarop het steunt, gelijk daar zijn rijkdommen, eer, staten, brood, spijs enz. is niet vast, noch langdurig, maar het zijn vergankelijke dingen, en die te niet gaan. Derhalve als dezelve ophouden, zo houdt dit geloof ook

op. Zo worden zij dan met waarheid, en niet zonder oorzaak, van Christus genoemd gelovigen voor een tijd, Matth. 13:21. Want aangezien zij geen wortel hebben, zo worden zij geërgerd, zo blijven zij niet in het woord van Christus, zij wijken terug, Matth. 13:21; Luc. 8:13. Daarom ook gezegd wordt, Joh. 6:66: "*Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem.*"

"Zo blijkt dan duidelijk, dat de gelovigen, die voor een tijd geloven, nooit gehad hebben de *ware kennis* van de zaligheid in het verstand, noch eigenlijk de *rechte toestemming* en aanneming in de wil of in het hart, en volgens dien ook niet de ware blijdschap of smakelijkheid. Uiterlijk en van buiten aan worden zij alleen een beetje bewogen en geraakt. Zij geloven, maar niet bestendig, noch standvastig. Zij worden geraakt en geroerd, maar niet levendig. Zij worden bewogen met blijdschap, maar het raakt, noch doordringt inwendig tot het binnenste merg van de ziel toe. Derhalve zo is dat niet het ware geloof, maar het is een geheel verscheiden, of een geheel ander geloof, dan het rechtvaardigmakend geloof."

Die van Drenthe, op het 3 en 4 Art. Pag. 283.

"De algemene genade bestaat in de gaven, die gegeven worden, zowel aan sommige goddelozen, als aan de uitverkorenen. En worden dezelve somtijds van God ingestort, door toedoen van de uiterlijke roeping, somtijds zonder dezelve, enz.

"Door deze algemene genade worden de vleselijke mensen, die nog niet wedergeboren zijn (wij spreken voornamelijk van de geroepen, hetzij dat ze verworpen of uitverkoren zijn) gezegd, des Heiligen Geestes deelachtig te worden, en in hun hart bewogen te worden. Vanwaar zij verscheidene vruchten ontvangen, namelijk, een licht en verstand in het gemoed, de kennis Gods, de kennis van de weg der gerechtigheid, 2 Petrus 2:20, 21, de kennis der zaligheid. Ja, zij worden ook deelachtig het geloof, door de werking van de Heilige Geest, en geloven zo ver, dat zij ook toestemming doen aan het Woord Gods, dat het waarachtig is. Ja, zij ontvangen ook hieruit een smaak van de gunst Gods en van het eeuwige leven, welverstaande nochtans een smaak, die een kleine proefsmaak is, zodat, zij mede enige blijdschap voelen. Kortom zij vlieden de besmetting van de wereld, dat is, zij verlaten de uiterlijke schandelikheden der wereld voor een tijd, en verbeteren hun uiterlijke zeden en handelingen."

"Deze gaven zijn algemeen aan de uitverkorenen en de verworpenen. Want van de verworpenen getuigen deze navolgende en ook andere dergelijke plaatsen, 2 Petrus 2:20; Luc. 8:13; Hebr. 6:4, 5, 6, waar Paulus spreekt van degenen, die van de genade kunnen vervallen, hetwelk de uitverkorenen niet kunnen. Want zelfs niet een enige syllabe wordt daar vermaand van de rechtvaardigmaking, uit oorzaak, dat dezelve aan de uitverkorenen eigen is, Rom. 8:30. Doch deze gaven verschillen veel van de gaven, die de wedergeboorte vergezelschappen. Want de verworpenen hebben geen bijgevoegde verandering van de wil, om God lief te hebben, vanwege zo een grote weldaad, Luc. 8:13. Ja, het zaligmakend geloof hebben zij nooit gehad, en nooit zijn zij vastelijk en ontwijfelijk verzekerd geweest van de barmhartigheid Gods tegen hen, of vergeving der zonden, enz."

Einde citaten van de Dordtse afgevaardigden.